

Sposoby zaspokajania roszczeń w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego

Paweł Janda

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Prawo jest na naszej stronie!

**www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl**

- codzienna aktualizacja
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabat na zamówienia zbiorcze
do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Sposoby zaspokajania roszczeń w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego

Paweł Janda

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Stan prawny na 30 września 2007 r.

Wydawca:
Izabela Dorf

Redakcja:
Katarzyna Szubińska, Anna Pura

Skład, łamanie:
JustLuk, Łukasz Drzewiecki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-609-2
ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Skleniarz, ul. J. Lea 118, 30-133 Kraków

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	9
Rozdział I	
Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego	11
Rozdział II	
Pojęcie wierzyciela w postępowaniu upadłościowym	25
1. Wierzytelność upadłościowa a wierzytelność w stosunku do masy.....	25
2. Relacja pojęcia wierzyciela w postępowaniu upadłościowym a wierzyciela w rozumieniu kodeksu cywilnego.....	28
3. Wierzyciel osobisty a wierzyciel rzeczowy.....	29
4. Tryb dochodzenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym	32
Rozdział III.	
Sposoby zaspokajania roszczeń	44
1. Zaspokojenie wierzyciela w drodze podziału funduszy masy upadłości	44
1.1. Fundusze masy upadłości	46
1.2. Charakter prawny planu podziałowego.....	51
1.3. Postępowanie podziałowe.....	55
1.4. Zasady zaspokajania roszczeń w drodze podziału ogólnych funduszy masy upadłości	61
1.5. Kategorie zaspokojenia wierzycieli w drodze podziału ogólnych funduszy masy upadłości	63
1.6. Koszty postępowania upadłościowego	65

1.7. Inne wierzytelności podlegające zaspokojeniu w pierwszej kategorii	70
1.8. Kategoria druga	73
1.9. Kategoria trzecia	73
1.10. Kategoria czwarta	74
2 Podział sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo	75
2.1. Postępowanie zmierzające do podziału sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo w postępowaniu podziałowym	84
2.2. Kolejność zaspokajania roszczeń zabezpieczonych hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym i hipoteką morską	88
3. Szczegółny sposób zaspokojenia zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego	94
3.1. Skuteczność ustanowienia zastawu rejestrowego w stosunku do masy upadłości	95
3.2. Zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego przez przejęcie na własność i sprzedaż przedmiotu zastawu	98
4. Wyłączenie z masy upadłości	104
4.1. Majątek upadłego stanowiący masę upadłości	105
4.2. Przedmiot wyłączenia z masy upadłości	106
4.3. Podstawy wyłączenia z masy upadłości	109
4.4. Wpływ czynności powierniczych na wyłączenie z masy	111
4.5. Rodzaje wyłączenia	122
4.6. Prawo zatrzymania w postępowaniu o wyłączenie z masy	125
4.7. Tryb dochodzenia roszczeń o wyłączenie z masy	127
4.8 Zabezpieczenie powództwa o wyłączenie z masy upadłości	131
4.9. Pozasądowe wyłączenie z masy	133
5. Potrącenie jako sposób zaspokojenia roszczenia wierzyciela po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku	134
5.1. Ogólne uwagi o potrąceniu na tle kodeksu cywilnego	134
5.2. Przesłanki pozytywne potrącenia w postępowaniu upadłościowym	136
5.3. Negatywne przesłanki potrącenia	139
5.4. Przesłanki formalne skutecznego potrącenia	147
5.5. Skutki potrącenia w postępowaniu upadłościowym	150

Wykaz skrótów

Źródła prawa

k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
k.r.o.	– ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
o.p.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.)
pr. up.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.)
p.u.n.	– ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.)
u.k.w.h.	– ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.)
u.s.u.s.	– ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 z późn. zm.)
u.z.r.r.z.	– ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. Nr 149, poz. 703 z późn. zm.)

Organy orzekające

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy

- SA** – Sąd Apelacyjny
InsO – Insolvenzordnung vom. 5 Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)

Czasopisma

- PiP** – Państwo i Prawo
PiZS – Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PPiA – Przegląd Prawa i Administracji
PPH – Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank. – Prawo Bankowe
Pr. Spółek – Prawo Spółek
PS – Przegląd Sądowy
St. Praw – Studia Prawnicze
TTP – Transformacje Prawa Prywatnego

Orzecznictwo

- Lex** – System Informacji Prawnej „Lex OMEGA”
M. Pod. – Monitor Podatkowy
M. Praw. – Monitor Prawniczy
MSiG – Monitor Sądowy i Gospodarczy
ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSN(C) – Orzeczenia Sądu Najwyższego (Izba Cywilna)
OSNCK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich

Publikatory

- Dz. U.** – Dziennik Ustaw

Inne

- OECD** – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

Wprowadzenie

Nadrzędnym celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie roszczeń w jak najwyższym stopniu. Można zatem stwierdzić, iż problematyka związana z zaspokojeniem wierzycieli jest jedną z najistotniejszych dla prawa upadłościowego i naprawczego. Wydaje się więc, że kompleksowe omówienie sposobów zaspokajania wierzycieli – co czynię w oddanej do Państwa rąk książce – stanowi analizę środków prawnych służących zabezpieczeniu wierzytelności oraz realizacji roszczeń wierzycieli w postępowaniu upadłościowym.

Ustawa przewiduje kilka możliwości zaspokojenia się uczestników postępowania upadłościowego: zaspokojenie w drodze planu podziału funduszków masy upadłości, planu podziału sum uzyskanych ze zbycia przedmiotu obciążonego, szczególny sposób zaspokojenia zastawnika rejestrowego, wyłączenia z masy upadłości czy potrącenie lub też bieżące zaspakajanie w miarę wpływu stosownych sum do masy upadłości. Poszczególne drogi realizacji roszczeń uzależnione są od charakteru wierzytelności lub praw oraz czasu ich powstania. W związku z powyższym omówione zostały, oprócz każdego z trybów zaspokojenia, również rodzaje wierzytelności oraz praw, które uzasadniają wybór danego sposobu zaspokojenia, z czym z kolei związane są przywileje i pierwszeństwa w zaspokojeniu roszczeń.

Zamiarem moim było przybliżenie doktrynalnych i praktycznych aspektów materialnoprawnych jak i procesowych, związanych z zaspokajaniem roszczeń w postępowaniu upadłościowym. Myślę, iż pozycja ta będzie przydatna dla profesjonalistów zajmujących się szeroko pojętym prawem gospodarczym: sędziom, w szczególności sędziom-komisarzom, adwokatom, radcom prawnym, syndykom, nadzorom sądowym, zarządcom, notariuszom. Omówiona bowiem problematyka dotyczy przepisów

prawa materialnego zawartych nie tylko w prawie upadłościowym i naprawczym, ale także m.in. kodeksie cywilnym, ustawie o księgach wieczystych i hipotece, ustawie o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ordynacji podatkowej. Omówione zostały również wszelkie zagadnienia proceduralne związane z poszczególnymi trybami zaspokojenia (plan podziału, potrącenie, zaspokojenie zastawnika rejestrowego, wyłączenie z masy upadłości), które pojawiają się chociażby na tle ustawy prawo upadłościowe i naprawcze i odpowiednio stosowanych przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Starałem się też zwrócić uwagę na fakt, iż prawo upadłościowe i naprawcze w sposób szczególny chroni osoby trzecie, którym postępowanie upadłościowe narusza przysługujące im prawa bezwzględne oraz uprawnionych posiadających zabezpieczenie na majątku upadłego w postaci ograniczonych praw rzeczowych w ten sposób, że pozwala im na zaspokajanie się przed innymi uczestnikami postępowania zgodnie z charakterem tych zabezpieczeń i nie narusza kolejności zaspokajania wynikających z odrębnych ustaw. Osoby te mogą to czynić z pominięciem innych wierzycieli uczestniczących w postępowaniu upadłościowym.

Za opiekę naukową składam wyrazy podziękowania prof. Andrzejowi Jakubeckiemu.

Rozdział I

Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego

Dla prawidłowej interpretacji przepisów jakiejś dziedziny prawa, w tym wypadku prawa upadłościowego i naprawczego¹ niezbędnym jest poznanie podstawowych założeń aksjologicznych ustawy. Ustalenie hierarchii celów postępowania upadłościowego nie ma wyłącznie teoretycznego znaczenia, bowiem naczelne zasady jakiejś gałęzi prawa wpływają na wykładnię poszczególnych przepisów danej ustawy, a w konsekwencji decydują o właściwym ich stosowaniu. Ich poznanie staje się niezbędnym także dla prawidłowej wykładni norm prawnych dotyczących omawianej tematyki – sposobów zaspokojenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym. Dlatego też poznanie podstawowego celu postępowania upadłościowego niezależnie od sposobu jego prowadzenia, czy to w drodze układu dłużnika z wierzycielami, czy też likwidacji majątku upadłego, ma istotne znaczenie nie tylko dla organów tego postępowania, tj. sądu, sędziego komisarza, syndyka, zarządcy, nadzorcy sądowego, ale również dla uczestników postępowania upadłościowego, tj. upadłego i wierzycieli, w tym również dla osób trzecich². Mimo iż ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze służy ochronie wszystkich wierzycieli niewypłacalnego dłużnika, szczególnemu traktowaniu podlegają uczestnicy postępowania, którzy na składnikach masy upadłości ustanowione mają prawa zastawnicze: hipotekę, zastaw, zastaw rejestrowy, zastaw skarbowy, hipotekę morską, a także prawa oraz

¹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.), zwana dalej p.u.n.

² Na temat osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym zob. P. Janda, *Status osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego*, PS 2005, nr 2; tenże, *Pojęcie wierzyciela w postępowaniu upadłościowym*, PS 2006, nr 6.

prawa i roszczenia osobiste ciężące na nieruchomości dłużnika. Dlatego też cel, jaki ma spełniać prawo upadłościowe i naprawcze, choć wspólny dla wszystkich wierzycieli, może być realizowany na kilka sposobów, zależnie od charakteru wierzytelności³. Ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze wyróżnia bowiem kilka sposobów zaspokajania roszczeń, z którymi wiążą się zróżnicowane przywileje i pierwszeństwa.

Na gruncie procedury cywilnej w doktrynie dominuje pogląd, że postępowanie cywilne służy udzielaniu ochrony prawnej przez sądy. Uważane jest ono za funkcję tegoż postępowania⁴. Udzielenie ochrony prawnej wierzycielowi polega na ochronie jego praw podmiotowych. Realizacja zaś funkcji ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym następuje przez urzeczywistnienie celu tego postępowania, przez który należy rozumieć konkretyzację i realizację norm prawa cywilnego materialnego obowiązujących w zakresie prawa cywilnego⁵. Powyższe poglądy nauki można odnieść do ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze. Postępowanie upadłościowe, podobnie jak egzekucja singularna, ma charakter przymusu państwowego zmierzającego do urzeczywistnienia normy prawa materialnego⁶. B. Stelmachowski, podobnie jak J. Hryniewicz, prezentował pogląd, iż upadłość jest rodzajem przymusowego wykonania, dopuszczalnego w razie niewypłacalności, skierowanego do całego majątku dłużnika⁷. Dlatego też w doktrynie postępowanie upadłościowe nazywane jest niekiedy egzekucją uniwersalną⁸. Konkretyzacja i realizacja norm prawa materialnego w postępowaniu upadłościowym następuje w zasadzie poprzez stwierdzenie przez sędziego-komisarza listy wierzytelności⁹. Czynność ta stanowi element dochodzenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym, co z kolei umożliwia zaspokojenie roszczeń wierzycieli w drodze podziału

³ Tenże, *Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego*, PiP 2005, z. 10, s. 63.

⁴ Szerzej na temat funkcji postępowania cywilnego zob. W. Siedlecki (w:) W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 1998, s. 23; W. Berutowicz, *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, Ossolineum 1974; A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*, Kraków 2002, s. 165.

⁵ W. Siedlecki (w:) W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2000, s. 22 i n.

⁶ F. Zedler, *Powództwo o zwolnienie od egzekucji*, Warszawa 1973, s. 78.

⁷ B. Stelmachowski, *Prawo upadłościowe ziem zachodnich*, Poznań 1932, s. 2–3; J. Hryniewicz, *Krótki zarys polskiego prawa upadłościowego oraz polskiego prawa o postępowaniu układowym obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej*, Poznań 1939, s. 8.

⁸ S. Gurgul, E. Hnat, S. Barabas, *Prawo upadłościowe, Komentarz*, Koszalin 1991, s. 12. Nieco odmiennie stanowisko prezentuje F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1999, s. 33.

⁹ P. Janda, *Zaspokojenie roszczeń...*, s. 64.

funduszy masy upadłości bądź podziału sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo poprzez potrącenie, wyłączenie z masy upadłości, zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego oraz zaspokojenie w miarę wpływu potrzebnych sum do masy upadłości. Należy przy tym zaznaczyć, iż w postępowaniu upadłościowym znajdują realizację nie tylko normy prawa materialnego cywilnego, ale również normy prawa publicznego (np. należności podatkowe).

W systemach prawnych poszczególnych państw istnieje duże różnicowanie jeżeli chodzi o funkcje postępowania w razie niewypłacalności dłużnika. Można wyróżnić dwie zasadnicze grupy funkcji prawa upadłościowego. Do pierwszej z nich należy sanacja – czyli „uzdrowienie” i oddłużenie niewypłacalnego przedsiębiorcy, druga zaś, windykacyjna, sprowadza się do zaspakajania roszczeń wierzycieli. Z funkcją sanacyjną i oddłużeniową można spotkać się w systemie prawa USA (tzw. *fresh start*), gdzie w postępowaniu upadłościowym nie odbiera się prawa zarządu nad majątkiem niewypłacalnego przedsiębiorcy, a głównym celem postępowania jest naprawa przedsiębiorstwa. Dopiero w efekcie restrukturyzacji przedsiębiorstwa następuje zaspokojenie wierzycieli¹⁰. Kwestię wyboru rodzaju postępowania przedstawia w systemie prawnym USA P. Tereszkiewicz¹¹ i zauważa, że federalne przepisy *Bankruptcy Reform Act* z dnia 6 listopada 1978 r. (nowelizowana w 1984 r.) przewidują dwa rodzaje postępowania – likwidacyjne oraz ugodowe. Prawo wyboru rodzaju postępowania pozostawiono dłużnikowi, przy czym dłużnicy nieposiadający dużego majątku, ale mający znaczne stałe dochody nie mogą wybierać postępowania likwidacyjnego, lecz tylko ugodowe. Podobnie jest w systemie francuskim, w którym przyjęto zwiększoną ochronę przedsiębiorstwa, utrzymania jego działalności i zatrudnienia oraz w ostatniej kolejności uregulowania jego długów¹².

W Niemczech z kolei, w nowym prawie o niewypłacalności¹³ (*Insolvenzordnung*), które weszło w życie 1 stycznia 1999 r. i zastąpiło dotychczasowe prawo upadłościowe oraz prawo o postępowaniu układowym, określono alternatywnie cele postępowania. Wraz z zaspokojeniem wie-

¹⁰ S. Cieślak, *Fundusze masy upadłości – postępowanie podziałowe. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 16. Podaję za: S. Cieślak, D.G. Boshkoff, *The American Law of Bankruptcy*, Collection Jupiter, Paris 1990, s. 16.

¹¹ P. Tereszkiewicz, *Postępowanie upadłościowe i oddłużeniowe dla konsumentów w Stanach Zjednoczonych i w niektórych państwach europejskich*, cz.1, TPP 2000, nr 99, s. 99.

¹² S. Cieślak, *Podział funduszy masy upadłości*, Warszawa 2000, s. 5.

¹³ *Insolvenzordnung vom. 5 Oktober 1994* (BGBl. I S. 2866) BGBl. III 311-13.

rzycieli wprowadzono możliwość i potrzebę utrzymania przedsiębiorstwa dłużnika oraz umorzenia części jego zobowiązań. Tym samym zaznaczyła się w porównaniu z dawniej obowiązującym prawem konkursowym silniejsza koncepcja ochrony dłużnika i umożliwienia mu „nowego początku”. Jak wynika z § 1 InsO „postępowanie insolwencyjne służy temu, aby wierzyciele dłużnika zostali kolektywnie zaspokojeni w taki sposób, że majątek dłużnika zostanie spieniężony, a uzyskana suma będzie podzielona, albo zostanie znalezione inne rozwiązanie w ramach planu insolwencyjnego, w szczególności polegające na dalszym utrzymaniu dłużnika. Uczciwemu dłużnikowi należy dać sposobność uwolnienia się od pozostałych zobowiązań”¹⁴. Niemiecki ustawodawca nie eliminuje całkowicie normatywnej ochrony „uczciwego” dłużnika, jednakże akcentuje ochronę wierzycieli jako podstawową funkcję prawa upadłościowego¹⁵. Ten priorytetowy cel można osiągnąć zarówno poprzez likwidację majątku, jak również poprzez uzdrowienie przedsiębiorstwa niewypłacalnego dłużnika na podstawie „planu insolwencyjnego”. O tym, czy nastąpi likwidacja czy też naprawa przedsiębiorstwa, decydują wierzyciele, bowiem postępowanie prowadzone jest w ich interesie¹⁶. Natomiast austriackie prawo dotyczące niewypłacalności, obok systemowego celu, jakim jest harmonijne zaspokojenie wierzycieli, w kolejnych nowelizacjach uwzględniało potrzebę sanacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa upadłego¹⁷. Zaspokojenie wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego został także wyrażony w oficjalnym komentarzu do przyjętej przez Radę Europy Konwencji nr 136 (zawartej w Stambule w dniu 5 czerwca 1990 r.), dotyczącym definicji „niewypłacalności dłużnika”. Według Konwencji „[...] zasadniczym celem postępowania upadłościowego jest optymalne wykorzystanie majątku dłużnika w interesie wierzycieli. Postępowania, które nie biorą pod uwagę finansowych interesów wierzycieli, a mające na celu przede wszystkim realizację zadań polityki gospodarczej, takich jak utrzymanie poziomu zatrudnienia lub struktury przemysłu nie są postępowaniem upadłościowym w rozumieniu konwencji”.

¹⁴ *Niemieckie prawo insolwencyjne*, red. J. Brol, przeł. M.A. Zieliński, Warszawa 1996, s. 40..

¹⁵ Zob. J. Brol, *Podstawowe kierunki zmian w postępowaniu upadłościowym*, PPH 2003, nr 8, s. 7.

¹⁶ H.-G. Landfermann, *Najważniejsze problemy reformy niemieckiego prawa o niewypłacalności* (w:) *Niemieckie prawo...*, s. 17.

¹⁷ F. Zoll, *Czy austriackie prawo dotyczące niewypłacalności może stanowić wzór dla polskiego ustawodawcy?* St. Praw. 2001, z. 2, s. 31 i n.

Na gruncie dawnego prawa upadłościowego¹⁸ M. Allerhand stał na stanowisku, iż postępowanie upadłościowe ma na celu równomierne zaspokojenie wszystkich wierzycieli z całego majątku dłużnika w drodze likwidacji majątku upadłego i podziału funduszy masy upadłości¹⁹. Z kolei F. Zedler²⁰ wyraził nieco odmienny pogląd. Wprawdzie stwierdził, że postępowanie upadłościowe służy zaspokojeniu wierzycieli poprzez likwidację majątku upadłego, ale zaspokojenie to nie ma równomiernego charakteru. Jak wynika bowiem z art. 204 pr. up., ustawodawca przewidywał zaspokojenie według określonej kolejności (kategorii) uprzywilejowując niektórych wierzycieli. Podobnie uważa A. Jakubecki, twierdząc, że celem postępowania upadłościowego jest ochrona wierzycieli niewypłacalnego dłużnika. Przy czym prawo upadłościowe nie eliminuje szczególnej ochrony, która przysługuje wierzycielom z tej przyczyny, iż zostali przed ogłoszeniem upadłości dłużnika w określony sposób zabezpieczeni²¹.

Funkcje prawa upadłościowego i naprawczego zostały określone w uzasadnieniu do projektu ustawy²². Główną funkcją ustawy prawa upadłościowego i naprawczego jest ochrona prawna wierzycieli niewypłacalnego dłużnika. W postępowaniu upadłościowym chronione są prawa podmiotowe wierzycieli czy też osób trzecich – prawo własności, roszczenia wynikające z zobowiązań pieniężnych, ograniczone prawa rzeczowe itp. Obok ochrony wierzycieli prawo upadłościowe i naprawcze powinno zapobiegać dalszym niewypłacalnościom (funkcja profilaktyczna). W interesie społecznym leży, by nie dopuszczać do powstawania ciągów niewypłacalności. Dlatego też każda niewypłacalność jakiegos przedsiębiorcy winna jak najszybciej prowadzić do wszczęcia postępowania upadłościowego, które umożliwiłoby jak najszybsze zaspokojenie wierzycieli z majątku niewypłacalnego dłużnika. Powinno także kształtować wśród przedsiębiorców określone wzorce zachowań, które można określić jako postawę rzetelnego przedsiębiorcy (funkcja wychowawcza).

Na tle polskiego prawa upadłościowego i naprawczego w literaturze przedmiotu panuje w zasadzie zgoda co do zasadniczego celu postępowania

¹⁸ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 z późn. zm.) zwane dalej pr. up.

¹⁹ M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1991, s. 21 i 25.

²⁰ F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1999, s. 39.

²¹ A. Jakubecki (w:) E. Niezbecka, A. Jakubecki, J. Mojak, *Prawne zabezpieczenie wierzycielności bankowych*, Kraków 2000, s. 499 i 451.

²² Uzasadnienie do projektu ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Druk Sejmu IV kadencji, nr 809, s. 5.

nia upadłościowego. J. Brol²³ podnosi, że art. 2 p.u.n. ujmuje normatywnie funkcję prawa upadłościowego jako ochronę wierzycieli. To interes wierzyciela winien przesądzać o tym, jakie kierunki czy sposób postępowania jest najkorzystniejszy. Decydujące znaczenie ma więc optymalizacja w zaspokojeniu wierzycieli. Nie powinno jej osłabiać kierowanie się innymi względami, m.in. ratowania dłużnika w celu ograniczenia bezrobocia, gdyby miało to prowadzić do zmniejszenia stopnia zaspokojenia wierzycieli. Należy mieć także na uwadze fakt, że zaspokojenie wierzycieli, w szczególności przedsiębiorców działających na rynku, zatrudniających pracowników, również przyczynia się do ochrony miejsc pracy. Ratowanie nieefektywnie funkcjonującego przedsiębiorcy kosztem wierzycieli powoduje najczęściej odsunięcie w czasie jego definitywnego bankructwa. Zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika nie zawsze spełnia społeczne cele postępowania upadłościowego. Dlatego zadaniem postępowania upadłościowego jest zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika, a co za tym idzie utrzymanie w nim miejsc pracy, dopiero wówczas, gdy racjonalne względy na to pozwolą. Nie może jednak odbyć się to kosztem wierzycieli i miejsc pracy w ich przedsiębiorstwach. Podobne stanowisko zajmuje F. Zedler²⁴, który jako główną zasadę prawa upadłościowego i naprawczego wskazuje zasadę optymalizacji. Według niej wierzyciele powinni być zaspokojeni w jak najwyższym stopniu, z uwagi na to, że postępowanie upadłościowe prowadzone jest właśnie w tym celu. Zdaniem tego autora ustawa wprowadziła granice zaspokojenia. Postępowanie powinno bowiem być tak przeprowadzone, aby przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane, ale tylko wtedy, gdy racjonalne względy na to pozwolą. Taki wyraźny cel prawa upadłościowego i naprawczego określony jest w jego art. 2²⁵. A. Jakubecki²⁶ z kolei cel postępowania upadłościowego ujmuje następująco: „Podstawowym celem postępowania upadłościowego jest ochrona wierzycieli niewypłacalnego dłużnika w drodze zapewnienia im zaspokojenia wierzytelności w jak najwyższym stopniu. Cel ten może być osiągnięty w dwojaki sposób – albo w drodze podziału funduszków masy upadłości uzyskanych w wyniku jej likwidacji albo w drodze wykonania

²³ J. Brol, *Podstawowe kierunki...*, s. 7. Przy czym należy tutaj zauważyć, że autor posługuje się pojęciami „cel” i „funkcja” wymiennie, nie dokonując ich analizy.

²⁴ F. Zedler (w:) A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Kraków 2003, s. 24.

²⁵ F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Wprowadzenie*, Kraków 2003, s. 32.

²⁶ A. Jakubecki, *Prawo upadłościowe i naprawcze ze skorowidzem*, Kraków 2003, s. II.